

CLIMATE AND SUSTAINABILITY PLAN

KLIMATSKI PLAN I PLAN ODRŽIVOSTI

No.	Oblast	Areas	Ciljevi	Goals	Aktivnosti	Activities	Indikator	Outcomes	Rok	Deadline	Odgovornost	Responsible Parties	Prioritet	Priority	Finansiranje	Financial resources
1	Održivost životne sredine u akademskim knjgovima: nastava, učenje i istraživanje	Environmental Sustainability in Academics: Teaching, Learning and research	Promovisanje naučnih istraživanja u oblasti održivosti	Promotion of scientific research in the field of environmental sustainability.	Prezentacija principa studentima	Presentation of environmental principles to students.	Osm prezentacija iz oblasti ekološke održivosti	Eight presentations on environmental sustainability.	2028	2028			Visok	HIGH		
			Povećati broj programa i/ili predmeta (kunkulum) koji se bave ciljevima održivog razvoja	Increase the number of programs and/or courses (curricula) addressing sustainable development goals.	Analizirati i povezati kurikulume studijskih programa i ciljeve održivog razvoja, naročito u slučaju novih studijskih programa.	Analyze and align curricula of study programs with sustainable development goals, particularly in the case of new study programs.	Dva predmeta koji se bave specifičnim ciljevima održivog razvoja	Two programs and/or courses focusing on specific sustainable development goals.	2028	2028			Visok	HIGH		
			Povećati broj studenata/zainteresovanih lica koji se obučavaju u oblasti održivosti, bilo u okviru ili van nastavnog plana i programa	Increase the number of students/interested individuals trained in the field of sustainability, whether within or outside the formal curriculum.	Kreiranje ambijenta za popularizaciju obuke u ovoj oblasti	Create an environment to promote training in this area.	Za 10% uvećati broj studenata koji studira neki od studijskih programa iz ove oblasti	For a 10% increase the number of students enrolled in programs in this field.	2028	2028			Visok	HIGH		
			Povećati broj fakulteta i organizacionih djelova Univerziteta koji učestvuju u organizovanim istraživanjima u vezi sa globalnim ciljevima održivosti	Expand the involvement of faculties and organizational units of the University in organized research related to global sustainability goals.	Usovojiti podsticajne mjeru za studente koji se obučavaju u ovim oblastima van nastavnog plana (prednost za učešće u projektnim mobilitetima; osvajanje dodatnog broja ECTS kredita, čak i ako nije predviđeno sprovođenje ispit i ocjenjivanje i sl.)	Adopt incentive measures for students training in these areas outside the curriculum (priority for participation in mobility projects, earning additional ECTS credits, even if exams and grading are not required, etc.).	Uvesti bar jedan program za cjeoživotnu edukaciju u oblasti održivog razvoja	Introduce at least one program for comprehensive education in the field of sustainable development	2028	2028	• Zaposleni na fakultetu Saraduju u organizaciji događaja, pružaju stručnosti i integraciji srodnih tema u nastavni plan i program • Studentske organizacije: Podrška u promociji, učešću i prikupljanju povratnih informacija • Spoznajni partneri: Saradnja u organizaciji predavanja, sajmovi i izleta, pružajući stručnost i resurse	Faculty Members Collaborate in organizing events, providing expertise, and integrating related topics into curriculums. • Student Organizations: Support in promotion, participation, and feedback collection. • External Partners: Collaborate in organizing lectures, fairs, and field trips, providing expertise and resources	Visok	HIGH	<ul style="list-style-type: none"> Nacionalni/međunarodni projekti: Traže se mogućnosti finansiranja od vladinih agencija, nevladinih organizacija i međunarodnih organizacija koje podržavaju inicijative za obrazovanje u zvotnoj sredini. Sopствena sredstva: Odvojice se budžet iz fondova univerziteta za organizaciju događaja, gostujuće govornike i materijale. Sponsorship: See sponsorship from local businesses, industries, or environmental organizations interested in supporting educational initiatives. Volunteer Support: Utilize volunteer assistance from faculty, staff, or students to minimize costs and maximize impact. 	
			Istražiti izvodljivost uspostavljanja instituta (ili drugog oblika organizovanja) za istraživanja fokusirana na globalne ciljeve održivosti	Podsticanje na apliciranje za projekte na međunarodnim i nacionalnim konkursima i pozivima	Stimulisanje akademске zajednice za uključivanje u projekte iz EU fondova	Encourage application for projects in international and national competitions and calls.	Tri fakulteta/organizaciona djela Univerziteta koja učestvuju u ovim istraživanjima	Three faculties/organizational units of the University in these research activities.	2028	2028			Visok	HIGH	<ul style="list-style-type: none"> Volonterска podrška: Iskoristite volontersku pomoć fakulteta, osoblja i studenata da se smanje troškovi i maksimizira učinak. 	

		Povećati broj studenata koji se bave istraživanjem vezanim za održivost, posebno pri izradi master radova	Enhance the number of students engaged in sustainability-related research, particularly in the context of thesis projects at the master's level.	Kreiranje ambijenta za popularizaciju istraživanja u ovoj oblasti	Foster an environment to popularize research in this field.	Za 10% uvećati broj studenata koji se bave istraživanjem vezanim za održivost	For a 10% increase the number of students engaged in research related to sustainability.	2028	2028	Visok	High
		Podsticati učešće studenata i stručnih lica u koordinisanim naporima vezanim za održivost	Encourage student and professional participation in coordinated efforts related to sustainability.	Organizovati akcije, konferencije, okrugle stolove i druge vidove aktivnosti u vezi realizacije ciljeva održivosti na različitim nivouma	Organize actions, conferences, round tables, and other activities related to achieving sustainability goals at various levels.	Dvije konferencije/okrugla stola	Two conferences/roundtable discussions.	2028	2028	Visok	High

2	Održivost programa	Uspostavljanje ekološkog sistema na institucionalnom nivou i promocija njegovih ekoloških vrijednosti	Establishing the environmental system at the institutional level and promoting its environmental values	Implementacija rezultata analize za uvodenje ekološkog obrazovanja po programima.	Implementation of the findings of the analysis for the introduction of environmental education according to the programs.	U kontinuitetu uvoditi nove i poboljšane ekološke programe obrazovanja	Continuously introduce new and improved environmental education programs	2030	2030	Srednji	MEDIUM
		Uspostaviti partnerstva i saradnju sa industrijskom, javnim sektorom, drugim učesnicima i drugim univerzitetima kako bismo ostvarili veći utjecaj na održivi razvoj.	Establish partnerships and collaboration with industry, public sector, other stakeholders, and universities to achieve greater impact on sustainable development.	Intenziviranje saradnje sa renomiranim visokoobrazovnim institucijama kroz potpisivanje i realizaciju ugovora o bilateralnoj saradnji i mobilnosti	Intensify collaboration with renowned higher education institutions through the signing and implementation of bilateral cooperation and mobility agreements.	Tri uspostavljena partnerska Dva potpisana zajednička projekta u saradnji sa privredom i javnim institucijama	Three established partnerships, Increased number of outbound and inbound researcher mobilities from strategic institutions Two joint projects initiated in collaboration with business and/or public institutions	2030	2030	Srednji	MEDIUM
		Povećati učešće našeg osoblja u udruženjima i grupama vezanim za održivost, koje sprovođe aktivnosti koje unapređuju globalne ciljeve održivog razvoja	Increase the participation of our staff in associations and groups related to sustainability that undertake activities promoting global sustainable development goals.	Promovisati značaj učešća osoblja u ovim grupama i udruženjima	Promote the importance of staff participation in these groups and associations.	10 zaposlenih uključenih u udruženja	10 employees involved in associations	2030	2030	Srednji	MEDIUM

3	Klimatska akcija	Smjerenje nivoa potrošnje energije kroz povećanje energetske efikasnosti i končanje obnovljive energije	Reducing energy consumption levels through the increase of energy efficiency and the use of renewable energy.	Razvijite i instalirajte pozadinu za sve računare u učionicama kako biste podsetili korisnike da isključe projektore.	Develop and install wallpaper for all classroom computers to remind users to turn off projectors.	20 % umanjenja upotrebe energije	20% reduction in energy usage	2030	2030	Srednji	MEDIUM
		Pozitivan uticaj na održivost performansi od strane dobavljača za održivost robe i usluga koje	Positively impacting on the sustainability performance of suppliers and the sustainability credentials of the goods and services.	Uvodjenje ekoloških i eko-prihvatljivih kriterijuma u tenderske procedure za materijale i usluge trećih strana	The introduction of eco and environment-friendly criteria in the tendering procedures for materials and services from third parties.	Uvodjenje ekoloških i eko-prihvatljivih mjerila tokom svih tenderskih	Introduction of environmental and eco-friendly measures in all	2030	2030	Srednji	MEDIUM

6	Putovanje na posao i aktivno putovanje Commuting and Active Travel	Minimiziranje uticaja na životnu sredinu prevoza osoblja i studenata u svrhu nastave, učenja, naučnog istraživanja, promovisanjem zdravih i ekološki prihvatljivih oblika mobilnosti	Minimizing the environmental impact of the transport of staff and students for the purpose of teaching, learning, scientific research, by promoting healthy and environmentally friendly forms of mobility.	Postepena promjena voznog parka na električni ili hibridni Napraviti natkriveno parkiralište za bicikle Razviti i pokrenuti komunikacionu strategiju i program u cilju smanjenja putovanja na posao jedne osobe u jednom automobilu	The gradual change of the car/vehicle fleet towards electric or hybrid ones. Create covered bicycle parking Develop and pilot a communications strategy and programming to reduce single-occupancy vehicle commuting.	Organizovanje kampanje/promocije o benefima biciklizma i ograničavanjem konferencija energetika koji zagadjuju	Organizing a campaign/promotion on the benefits of cycling and limiting the use of polluting energy sources	2030	2030	<ul style="list-style-type: none"> Odeljenje za informacione tehnologije (IT). Obezbediće sesije obuke i tehničku podršku za osoblje i studente o efikasan korišćenju alata za video konferencije, obezbeđujući nesmetanu implementaciju i rešavanje problema Odeljenje za komunikaciju. Vodite kampanje podizanje svijesti koje promovisu upotrebu bicikala, saradjuju sa uslugama prevoza do kampusa i angažovati studentске organizacije da podrže inicijative koje promovisu opcije održivog prevoza 	Nizak	Lew	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstvo sa korporacijama ili preduzećima zainteresovanim za promociju održivosti i ekološki prihvatljivih opcija transporta Osigurati sponzorstva ili finansijsku podršku za kampanje podizanja svijesti i razvoj infrastrukture 	<ul style="list-style-type: none"> Partner with corporations or businesses interested in promoting sustainability and environmentally friendly transportation options. Secure sponsorships or financial support for awareness campaigns and infrastructure development.

7	Hrana, zdravlje i dobrobit	Food, Health and Well-Being	Unapređenje uslova rada, učenja i života u okruženju fakulteta u cilju povećanja efikasnosti nastavnika i studenata	Improving working, learning, and living conditions in the faculty environment in order to increase the effectiveness of teachers and students.	Izrada i implementacija pravilnika za čišćenje i dezinfekciju okoline, u cilju održavanja/poboljšanja kvaliteta vazduha Stvaranje zelenih rekreativnih područja sa otvorenim okruženjem Izgradnja i održavanje parking stanica za bicikle i skutere Povećajte pristup zdravim vannastavnim aktivnostima	Drafting and implementation of a regulation for cleaning and sanitizing environments, in order to maintain/improve air quality. Creation of green recreational areas with open environments. Construction and maintenance of bicycle and scooter parking stations. Increase access to healthy extracurricular activities	Organizovanje kampanji/promocije zdravog načina života	Organizing a campaign/promotion of healthy lifestyles	2028	2028	+ Uprava fakulteta: Opšta koordinacija, planiranje i finansiranje inicijativa za zelenu površinu. Izgradnja, montaža i održavanje zelenih rekreativnih površina. + Studentiske organizacije: Saradnja na programiranju i događajima za aktiviranje zelenih površina i angažovanje zajednice kampusa	+ Faculty Administration: Overall coordination, planning, and funding of green space initiatives. Construction, installation, and maintenance of green recreational areas. + Student Organizations: Collaboration on programming and events to activate the green spaces and engage the campus community.	Visok	HIGH	+ Budžet Univerziteta i fakulteta: Odgovri sredstva za planiranje, izgradnju, održavanje i programiranje zelenih rekreativnih površina. + Grantovi i donacije: Potražite eksterne izvore finansiranja od vladinih agencija, fondacija i privatnih donatora da podrži inicijativama zelenih površina. + Javno-pravna partnerstva: Saradnja sa lokalnim preduzećima, neprofitnim organizacijama i grupama u zajednici kako biste iskoristili resurse i stručnost za projekte zelenih površina	+ University and Faculty Budget: Allocate funds for planning, construction, maintenance, and programming of green recreational areas. + Grants and Donations: Seek external funding sources from government agencies, foundations, and private donors to support green space initiatives. + Public-Private Partnerships: Collaborate with local businesses, non-profit organizations, and community groups to leverage resources and expertise for green space projects.

8	Jednak pristup Equal approach	Ostvariti najveći nivo pristupačnosti svih članova zajednice, posebno ljudima sa invaliditetom (OSI)	Achieve the highest level of accessibility for all members of the community, especially people with disabilities in accordance with the principles of equality (OSI)	Napraviti analizu operativnih procedura Univerziteta, sa ocjenom dostupnosti OSI	Make an analysis of the operational procedures of the University, with an assessment of the accessibility of people with disabilities	broj objekata u kojima je ostvarena pristupacnost OSI	the number of facilities in which accessibility for the disabled has been achieved	2028	2028	Na svim Fakultetima omogućiti realizaciju aktivnosti	Enables the implementation of activities at all Faculties	visok HIGH
				Napraviti analizu predmeta na studijskim programima Univerziteta, na kojima je potrebno prilagoditi nastavne metode OSI	Make an analysis of subjects in the study programs of the University, where it is necessary to adjust the teaching methods	broj operativnih procedura koje su prilagođene OSI	the number of operational procedures that are adapted to people with disabilities				Univerzitet Crne Gore	UoM

Zgrada Univerziteta, operativnim procedurama i metodama nastave	procedures and matching methods	Napraviti plan adaptacije i unaprjeđevanja objekata za obavljanje istraživačkih aktivnosti, sa utvrđenom prioritetom, resursima, tokovima	Create a plan for the adaptation and adaptation of facilities to achieve accessibility analysis of the condition of facilities, with determination of priorities, activities, resources, deadlines)
9	Kultura odgovornosti	Aktivno se uključi u formiranje inicijativa i asocijacija kojima su posvećeni odzivim univerziteta	Realizacija plana adaptacije prema dinamici

The HUB, which was formed at the Faculty of Civil Engineering, will oversee the implementation of the Strategy and Plan of Climate Actions and Sustainability.

HUB koji je formiran na Gradjevinskom Fakultetu će nadgledati sprovođenje Strategije i plana klimatskih akcija i odzivova.

KLIMATSKI PLAN I PLAN ODRŽIVOSTI

No.	Oblast	Ciljevi	Aktivnosti	Indikatori	Rok	Odgovornost	Prioritet	Finansiranje
1	Održivost živote sredine u akademskim krugovima: nastava, učenje i istraživanje	Promovisanae naučnih istraživanja u oblasti održivosti. Povećati broj programa i/ili predmeta (kurikuluma) koji se bave ciljevima održivog razvoja.	Prezentacija principa studentima. Analizirati i povezati kurikulume studijskih programa i ciljeve održivog razvoja, naročito u slučaju novih studijskih programa. Razvijati nove programe cijelozivotnog učenja iz ove oblasti Razvijati nove kurikulume koji se bave ciljevima održivog razvoja, na svim nivoima studija	Osam prezentacija iz oblasti ekološke održivosti Dva predmeta koji se bave specifnim ciljevima održivog razvoja	2028		Visok	
		Povećati broj studenata/zainteresovanih lica koji se obučavaju u oblasti održivosti, bilo u okviru ili van nastavnog plana i programa.	Kreiranje ambijenta za popularizaciju obuke u ovoj oblasti Omogućiti svim studentima, ali i drugim učesnicima iz zajednice da se edukuju u oblasti održivog razvoja, kreiranjem različitih vrsta obuke van nastavnog plana i programa Usvojiti podsticajne mjere za studente koji se obučavaju u ovim oblastima van nastavnog plana (prednost za ucesce u projektima mobilnosti, osvajanje dodatnog broja ECTS kredita, čak i ako nije predviđeno sprovodenje ispita i ocjenjivanje i sl...)	Za 10% uvećati broj studenata koji studira neki od studijskih programa iz ove oblasti Za 10% uvećati broj studenata koji sluša i polaže predmete iz ove oblasti	2028	<ul style="list-style-type: none"> Zaposleni na fakultetu: Saradjuju u organizaciji događaja, pružaju stručnosti i integraciji srodnih tema u nastavni plan i program. Studentske organizacije: Podrška u promociji, učeštu i prikupljanju povratnih informacija. Spoljašnji partneri: Saradnja u organizaciji predavanja, sajmova i izleta, pružajući stručnost i resurse 	Visok	<ul style="list-style-type: none"> Nacionalni/međunarodni projekti: Tražiće se mogućnosti finansiranja od vladinih agencija, nevladinih organizacija ili međunarodnih organizacija koje podržavaju inicijative za obrazovanje o životnoj sredini. Sopstvena sredstva: Odvojice se budžet iz fondova univerziteta za organizaciju događaja, gostujuće govornike i materijale. Sponzorstvo: Tražiće se sponzorstvo od lokalnih preduzeća, industrije ili ekoloških organizacija koje su zainteresovane za podršku obrazovnim inicijativama. Volonterska podrška: Iskoristite volontersku pomoć fakulteta, osoblja ili studenata da se smanje troškovi i maksimizira učinak.
		Povećati broj fakulteta i organizacionih djelova Univerziteta koji učestvuju u organizovanim istraživanjima u vezi sa globalnim ciljevima održivosti	Podsticanje na apliciranje za projekte na međunarodnim i nacionalnim konkursima i pozivima Stimulisanje akademске zajednice za uključivanje u projekte iz EU fondova Istražiti izvodljivost uspostavljanja instituta (ili drugog oblika organizovanja) za istraživanja fokusirana na globalne ciljeve održivosti.	Tri fakulteta/organizaciona djela Univerziteta koja učestvuju u ovim istraživanjima	2028		Visok	

	Povećati broj studenata koji se bave istraživanjem vezanim za održivost, posebno pri izradi master radova	Kreiranje ambijenta za popularizaciju istraživanja u ovoj oblasti	Za 10% uvećati broj studenata koji se bave istraživanjem vezanim za održivost	2028	Visok
	Podsticati učešće studenata i stručnih lica u koordinisanim naporima vezanim za održivost	Organizovati akcije, konferencije, okrugle stolove i druge vidove aktivnosti u vezi realizacije ciljeva održivosti na različitim nivoima Kreiranje ambijenta zajedništva i socijalne inkluzije	Dvije konferencije/okrugla stola	2028	Visok

2	Uspostavljanje ekološkog sistema na institucionalnom nivou i promocija njegovih ekoloških vrijednosti	Implementacija rezultata analize za uvođenje ekološkog obrazovanja po programima.	U kontinuitetu uvoditi nove i poboljšane ekološke programe obrazovanja	2030	Srednji	<ul style="list-style-type: none"> Istraživački grantovi i finansiranje: Zaposleni na fakultetu mogu aplicirati za grantove za istraživanje iz internih i eksternih izvora posebno određenih za istraživanja i inicijative održivosti. <ul style="list-style-type: none"> Donacije bivših studenata, filantsropskih organizacija i korporativnih partnera zainteresovanih za podršku naporima održivosti mogu dopuniti postojeća finansijska sredstva. Implementacija praksi održivosti kao što su nadogradnja energetske efikasnosti, inicijative za smanjenje otpada i mjere za očuvanje vode može rezultirati uštedama tokom vremena. Ove uštede mogu se reinvestirati u inicijative održivosti unutar fakulteta, pružajući održiv izvor finansijskih sredstava. Partnerstva sa fondacijama fokusiranim na održivost, nevladnim organizacijama i istraživačkim institutima mogu pružiti pristup dodatnim finansijskim resursima i stručnosti.
	Uspostaviti partnerstva i saradnju sa industrijom, javnim sektorom, drugim učesnicima i drugim univerzitetima kako bismo ostvarili veći utjecaj na održivi razvoj.	Intenziviranje saradnje sa renomiranim visokoobrazovnim institucijama kroz potpisivanje i realizaciju ugovora o bilateralnoj saradnji i mobilnosti	Tri uspostavljena partnerstva. Dva plijavljenja zajednička projekata u saradnji sa privredom i/ili javnim institucijama	2030	Srednji	
	Povećati učešće našeg osoblja u udruženjima i grupama vezanim za održivost, koje sprovode aktivnosti koje unapređuju globalne ciljeve održivog razvoja.	Jačanje saradnje sa privredним javnim sektorom			Srednji	

	Smanjenje nivoa potrošnje energije kroz povećanje energetske efikasnosti i korišćenje obnovljive energije.	Razvijite i instalirajte pozadinu za sve računare u učionici kako biste podsjetili korisnike da isključe projektore. Pokrenite kampanju društvenog marketinga za smanjenje otvorenih prozora zimi	20 % umanjenja upotrebe energije 20% električne energije koja potiče iz obnovljivih izvora	2030	Srednji	<ul style="list-style-type: none"> Odejjenje nabavke: Uvoditi integraciju ekoloških kriterijuma u tenderske procedure i obezbijediti
--	--	--	---	------	---------	---

3	Klimatska akcija	Pozitivan uticaj na održivost performansi od strane dobavljača za održivost robe i usluga koje kupujemo.	Uvođenje ekoloških i eko-prihvatljivih kriterijuma u tenderske procedure za materijale i usluge trećih strana. Održavati godišnje prezentacije održivosti kupovine na sastancima administrativnih saradnika.	Uvođenje ekoloških i eko prihvatljivih mjera tokom svih tenderskih procedura	2030	uskiadjenost sa ciljevima održivosti. • Administratorska kancelarija: Pruža smernice i ekspertizu o održivim praksama nabavke i podržava inicijative za angažovanje dobavljača. • Saradnja sa odeljenjima širokih univerziteta kako bi se osiguralo uskladjivanje ekoloških kriterijuma sa organizacionim ciljevima i interesima zainteresovanih strana.	Srednji	• Sopstveni budžet Odvojice se sredstva posebno za obuku osoblja, aktivnosti angažovanja dobavljača i mehanizme praćenja u vezi sa ekološkim praksama nabavke. • Razmotriće se učešće u programima ili inicijativama sertifikacije održivosti koje nude finansijske podsticaje ili grantove organizacijama koje primenjuju ekološki prihvatljive prakse, potencijalno nadoknadujući troškove implementacije.
4	Redukcija otpada i cirkularna ekonomija	Smanjenje negativnog uticaja građevinskih praksi, restauracija i korišćenje zgrada	Eколоšка revizija postojećih zgrada.	Korišćenje novih praksi u građenju i rekonstrukciji objekata	2028		Srednji	
		Funkcionisanje zgrada i drugih ekološki prihvatljivih sredina treba da osigurava ne samo zaštitu životne sredine, već i dobrobit korisnika kao što su studentska zajednica, akademsko osoblje i administrativno osoblje.	U slučaju renoviranja zgrada, njihovu toplotnu izolaciju treba izvršiti ekološki prihvatljivim sistemom.	Korišćenje ekološki prihvatljive toplotne izolacije	2028	• Interni revizori: Sprovediće se revizija životne sredine i pripremiće se revizorski izvještaj, pružajući stručnost i smjernice tokom cijelog procesa. • Administrator: Omogućiće pristup zgradi, istorijskim podacima i resursima neophodnim za provođenje revizije i implementaciju preporučenih poboljšanja.	Srednji	
		Prevencija zagađivanja životne sredine kroz implementaciju hijerarhijskih principa upravljanja otpadom (prevencija, smanjenje, ponovna upotreba, reciklaža i odgovarajući završni tretman).	Montaža fotonaponskih panela	Pokretanje postavljanja fotonaponskih panela na Fakultetima gdje je to moguće	2028	• Saradnjava sa revizorima kako bi se olakšale inspekcije na licu mjesta, prikupljanje podataka i implementacija preporučenih mjerja. • Osoblje: Učestvovaće u procesu revizije, daće povratne informacije o uslovima životne sredine i podržati implementaciju preporučenih poboljšanja.	Srednji	• Vladini i međunarodni podsticaji: Tražiće se finansijski podsticaji i grantovi od vladinih agencija ili komunalnih preduzeća kako bi se podržala nadogradnja energetske efikasnosti i druga poboljšanja životne sredine. • Sklapanje ugovora o energetskim performansama sa nezavisnim dobavljačima za finansiranje poboljšanja životne sredine kroz zagaranovanu uštedu energije. • Tražiće se sponzorska ili finansijska podrška od međunarodnih organizacija kao što su Svjetska banka, Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) ili regionalne razvojne banke za solare PV projekte. Ove organizacije često daju grantove ili tehničku pomoć za podršku inicijativama za obnovljivu energiju u zemljama u razvoju ili regionima sa ograničenim pristupom kapitalu ili stručnosti.
		Zamjenite dozatore papirnih ručnika visokoefikasnim sušilicama za ruke na akademskim i administrativnim lokacijama koje imaju opravданje za zamjenu.	Organizacija kampanja podizanja svijesti o diferencijaciji otpada i reciklazi. Postavljanje u prostorijama fakulteta neophodne infrastrukture za diferencirano sakupljanje otpada.	Postavljena potrebljana infrastruktura na fakultetima za sakupljanje otpada, za višekratnu upotrebu papira, značajno smanjenje konišenja papira, podsticanje elektronskih verzija dokumenata, organizacija kampanja	2028		Srednji	
		Minimiziranje negativnog uticaja na ekosistem i	Povećanje površina sa zelenilom.	Akcije zasada drveća, nadsticanje zasada				

5	Pejzaž i prirodni resursi	povećanje biodiverziteta u prostorijama UoM. Promocija dobropitki koje donose u život cijele zajednice.	Sadržaj drveća na prostorima u vlasništvu UoM. Sprovodenje pilot projekta zamjene zalinivanih zelenih površina autohtonim biljkama otpornim na sušu.	Povećanje zadruga otpornih na sušu i smanjenje korišćenja papira	2026	Odsjek za komunikaciju: Odgovoran za širenje informacija putem komunikacijskih kanala u kampusu, kao što su bilteni, e-poruke i platforme društvenih medija. Administratorska kancelarija: Dodjela resursa, uključujući budžet i osoblje, za podršku implementaciji projekata održivosti.	Srednji	<ul style="list-style-type: none"> Grantovi i mogućnosti finansiranja: Tražiće se grantovi od vladinih agencija, neprofitnih organizacija i korporacija za inicijative održivosti. Korporativna sponzorstva: Tražiće se partnerstva sa kompanijama zainteresovanim za održivost za finansijsku podršku. Javno-privatna partnerstva: Saradnja sa vladom i privatnim partnerima radi pristupa finansiranju zajedničkih projekata održivosti.
6	Putovanje na posao i aktivno putovanje	Minimiziranje uticaja na životnu sredinu prevoza osoblja i studenata u svrhu nastave, učenja, naučnog istraživanja, promovisanjem zdravih i ekološki prihvatljivih oblika mobilnosti.	Postepena promjena voznog parka na električni ili hibridni. Napraviti natkriveno parkiralište za bicikle. Razviti i pokrenuti komunikacionu strategiju i program u cilju smanjenja putovanja na posao jedne osobe u jednom automobilu.	Organizovanje kampanje/promocije o benefitima biciklizma i ogranicavanja koriscenja energenata koji zagadjuju	2030	<ul style="list-style-type: none"> Odeljenje za informacione tehnologije (IT): Obezbeđuje sesije obuke i tehničku podršku za osoblje i studente o efikasnom korišćenju alata za video konferencije, obezbeđujući nesmetanu implementaciju i rešavanje problema. Odeljenje za komunikaciju: Vodiće kampanje podizanja svijesti koje promovišu upotrebu bicikala, saradivće sa uslugama prevoza do kampusa i angažovati studentske organizacije da podrže inicijative koje promovišu opcije održivog prevoza 	Nizak	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstvo sa korporacijama ili preduzećima zainteresovanim za promociju održivosti i ekološki prihvatljivih opcija transporta. Osigurati sponzorstva ili finansijsku podršku za kampanje podizanja svijesti i razvoj infrastrukture.
7	Hrana, zdravlje i dobrotvit	Unapređenje uslova rada, učenja i života u okruženju fakulteta u cilju povećanja efikasnosti nastavnika i studenata.	Izrada i implementacija pravilnika za čišćenje i dezinfekciju okoline, u cilju održavanja/poboljšanja kvaliteta vazduha. Stvaranje zelenih rekreativnih područja sa otvorenim okruženjem.	Izgradnja i održavanje parking stanica za bicikle i skutere.	Organizovanje kampanje/promocije zdravih nacija života	<ul style="list-style-type: none"> Uprava fakulteta: Opšta koordinacija, planiranje i finansiranje inicijativa za zelene površine. Izgradnja, montaža i održavanje zelenih rekreativnih površina. Studentske organizacije: 	Visok	<ul style="list-style-type: none"> Budžet Univerziteta i fakulteta: Odvojiti sredstva za planiranje, izgradnju, održavanje i programiranje zelenih rekreativnih površina. Grantovi i donacije: Potražiti eksteme izvore finansiranja od vladinih agencija, fondacija i privatnih donatora za podršku inicijativama zelenih površina.

		Povećajte pristup zdravim vannastavnim aktivnostima		Saradnja na programiranju i dogadjajima za aktiviranje zelenih površina i angažovanje zajednice kampusa.	• Javno-privatna partnerstva: Saradnja sa lokalnim preduzećima, neprofitnim organizacijama i grupama u zajednici kako biste iskoristili resurse i stručnost za projekte zelenih površina.			
8	Jednak pristup	Ostvariti najveći nivo pristupačnosti svih članova zajednice, posebno osobama sa invaliditetom (OSI) u zgradama Univerziteta, operativnim procedurama i metodama nastave	Napraviti analizu operativnih procedura Univerziteta, sa ocjenom dostupnosti OSI Napraviti analizu predmeta na studijskim programima Univerziteta, na kojima je potrebno prilagoditi nastavne metode OSI Napraviti plan adaptacije i prilagođavanja objekata za ostvarenje pristupačnosti (analiza stanja objekata, sa utvrđivanjem prioriteta, aktivnosti, resursi, rokovi) Realizacija plana adaptacije prema dinamici	broj objekata u kojima je ostvarena pristupacnost OSI broj operativnih procedura koje su prilagodjene OSI broj predmeta u kojima su nastavne metode prilagodjene OSI	2028	Na svim Fakultetima omogući ralizaciju aktivnosti	Visok	Univerzitet Crne Gore
9	Kultura održivosti	Aktivno se uključiti u formalne inicijative i asocijacije univerziteta koji su posvećeni održivim univerzitetima	Analiza dostupnih inicijativa i asocijacija, sa ocjenom opravданosti pristupa nekim od njih	broj i naziv inicijativai/ili Asocijacija u koje se Univerzitet uključio	2030	Na svim Fakultetima omogući ralizaciju aktivnosti	Srednji	Univerzitet Crne Gore

HUB koji je formiran na Gradjevinskom Fakultetu će nadgledati sprovođenje Plana klimatskih akcija i održivosti.

PODGORICA, 20.06.2024.

No.	Areas	Goals	Activities	Outcomes	Deadline	Responsible Parties	Priority	Financial resources		
1	Environmental Sustainability in Academics: Teaching, Learning and research	Promotion of scientific research in the field of environmental sustainability.	Presentation of environmental principles to students.	Eight presentations on environmental sustainability.	2028	<p>Faculty Members: Collaborate in organizing events, providing expertise, and integrating related topics into curriculum.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Student Organizations: Support in promotion, participation, and feedback collection. •External Partners: Collaborate in organizing lectures, fairs, and field trips, providing expertise and resources 	HIGH	<ul style="list-style-type: none"> •National/International Projects: Seek funding opportunities from government agencies, NGOs, or international organizations supporting environmental education initiatives. •Own Funds: Allocate budget from university funds for event organization, guest speakers, and materials. •Sponsorship: Seek sponsorship from local businesses, industries, or environmental organizations interested in supporting educational initiatives. •Volunteer Support: Utilize volunteer assistance from faculty, staff, or students to minimize costs and maximize impact. 		
		Increase the number of programs and/or courses (curricula) addressing sustainable development goals.	Analyze and align curricula of study programs with sustainable development goals, particularly in the case of new study programs.	Two programs and/or courses focusing on specific sustainable development goals.	2028		HIGH			
			Develop new lifelong learning programs in this field.							
			Design new curricula addressing sustainable development goals at all levels of study.							
		Increase the number of students/interested individuals trained in the field of sustainability, whether within or outside the formal curriculum.	Create an environment to promote training in this area.	For a 10% increase the number of students enrolled in programs in this field.	2028		HIGH			
			Enable all students, as well as other community participants, to receive education in sustainable development through various types of training outside the formal curriculum.	For a 10% increase the number of students attending and passing courses in this field.						
			Adopt incentive measures for students training in these areas outside the curriculum (priority for participation in mobility projects, earning additional ECTS credits, even if exams and grading are not required, etc.).	Introduce at least one program for comprehensive education in the field of sustainable development						
		Expand the involvement of faculties and organizational units of the University in organized research related to global sustainability goals.	Encourage application for projects in international and national competitions and calls.	Three faculties/organizational units of the University in these research activities.	2028		HIGH			
			Stimulate the academic community to engage in projects funded by EU funds.							
			Explore the feasibility of establishing an institute (or other organizational form) for research focused on global sustainability goals.							
		Enhance the number of students engaged in sustainability-related research, particularly in the context of thesis projects at the master's level.	Foster an environment to popularize research in this field.	For a 10% increase the number of students engaged in research related to sustainability.	2028		HIGH			
		Encourage student and professional participation in coordinated efforts related to sustainability.	Organize actions, conferences, round tables, and other activities related to achieving sustainability goals at various levels.	Two conferences/roundtable discussions.	2028					
			Create an environment of community and social inclusion.							
		Establishing the environmental system at the institutional level and promoting its environmental values	Implementation of the findings of the analysis for the introduction of environmental education according to the programs.	Continuously introduce new and improved environmental education programs	2030	<p>Faculty Researchers: Actively participate in the research group, contribute expertise,</p> <p>•Research Grants and Funding: Faculty members can apply for research grants from internal and external sources specifically designated for sustainability research and initiatives.</p>	MEDIUM	<ul style="list-style-type: none"> •Research Grants and Funding: Faculty members can apply for research grants from internal and external sources specifically designated for sustainability research and initiatives. 		

2	Sustainability Citizenship	Establish partnerships and collaboration with industry, public sector, other stakeholders, and universities to achieve greater impact on sustainable development.	Intensify collaboration with renowned higher education institutions through the signing and implementation of bilateral cooperation and mobility agreements.	Three established partnerships, Increased number of outbound and inbound researcher mobilities from strategic institutions Two joint projects initiated in collaboration with business and/or public institutions	2030	MEDIUM
		Increase the participation of our staff in associations and groups related to sustainability that undertake activities promoting global sustainable development goals.	Strengthen collaboration with the business and public sectors. Promote the importance of staff participation in these groups and associations.	10 employees involved in associations	2030	MEDIUM
3	Climate action	Reducing energy consumption levels through the increase of energy efficiency and the use of renewable energy.	Develop and install wallpaper for all classroom computers to remind users to turn off projectors. Launch social marketing campaign to reduce open windows in winter	20% reduction in energy usage 20% of electricity sourced from renewable sources	2030	MEDIUM
		Positively impacting on the sustainability performance of suppliers and the sustainability credentials of the goods and services we buy.	The introduction of eco and environment-friendly criteria in the tendering procedures for materials and services from third parties. Conduct annual purchasing sustainability presentations at Administrative Assistants' meetings.	Introduction of environmental and eco-friendly measures in all tendering procedures	2030	MEDIUM
4	Waste Reduction and Circular Economy	Reducing the negative impact of construction practices, restoration and utilization of FEUT buildings.	Environmental auditing of existing buildings.	Adopting new practices in construction and building reconstruction	2028	MEDIUM
		The functioning of buildings and other environmentally friendly environments to ensure not only environmental protection, but also the well-being of users such as the student community, academic staff and administrative staff.	In cases of building renovation, their thermal insulation should be carried out with the kapot system.	Utilizing environmentally friendly thermal insulation	2028	MEDIUM
		Prevention of environmental pollution through the implementation of the hierarchic principles of waste management (prevention, reduction, reuse, recycling and appropriate final treatment).	Installation of photovoltaic panels.	Initiating the installation of photovoltaic panels at faculties where feasible	2028	MEDIUM
			Organization of awareness raising campaigns on waste differentiation. Placement in the faculty's premises of the necessary infrastructure for the differentiated collection of waste	Implementing necessary waste collection infrastructure at faculties, promoting paper reuse, significantly reducing paper usage, encouraging electronic document versions, organizing campaigns	2028	MEDIUM
			Signing agreements with recycling companies for the removal of waste streams.			
			Creating conditions for reducing the number of mandatory paper documents and increasing the number of electronic documents			
			Replace paper towel dispensers with high-efficiency hand dryers in academic and administrative locations that have justification for replacement.			

5	Landscape and Natural Resources	<p>Minimizing the negative impact on the ecosystem and increasing biodiversity in the premises of UoM. Promotion of the benefits they bring to the life of the entire community.</p> <p>Increasing the areas with greenery.</p> <p>Plant 5-10 trees annually.</p> <p>Planting trees on land owned by UoM.</p> <p>Water conservation by increasing the efficiency of its use and reducing the pollution of used water.</p> <p>Compilation of an annual data report regarding the continuous monitoring of water consumption.</p> <p>Placement of warning signs to avoid water wastage in environments with intensive use of water.</p>	<p>Tree planting initiatives, promoting drought-resistant tree planting, and reducing paper usage</p> <p>Water consumption reduction</p>	<p>2026</p> <p>Administrator office: Allocating resources, including budget and personnel, to support the implementation of sustainability projects.</p> <p>2028</p>	<p>MEDIUM</p> <ul style="list-style-type: none"> Grants and Funding Opportunities: Pursue grants from government agencies, non-profits, and corporations for sustainability initiatives. Corporate Sponsorships: Seek partnerships with companies interested in sustainability for financial support. Public-Private Partnerships: Collaborate with governments and private partners to access funding for joint sustainability projects.
6	Commuting and Active Travel	<p>The gradual change of the car/vehicle fleet towards electric or hybrid ones.</p> <p>Create covered bicycle parking Develop and pilot a communications strategy and programming to reduce single-occupancy vehicle commuting.</p> <p>Promote videoconferencing as an alternative to air travel.</p>	<p>Organizing a campaign/promotion on the benefits of cycling and limiting the use of polluting energy sources</p>	<p>2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Information Technology (IT) Department: Provide training sessions and technical support for staff and students on using videoconferencing tools effectively, ensuring smooth implementation and troubleshooting issues. Communication Department: Lead the awareness campaigns promoting bicycle use, collaborate with campus transportation services, and engage student organizations to support initiatives promoting sustainable transportation options 	<p>Low</p> <ul style="list-style-type: none"> Partner with corporations or businesses interested in promoting sustainability and environmentally friendly transportation options. Secure sponsorships or financial support for awareness campaigns and infrastructure development.
7	Food, Health and Well-Being	<p>Improving working, learning, and living conditions in the faculty environment in order to increase the effectiveness of teachers and students.</p> <p>Drafting and implementation of a regulation for cleaning and sanitizing environments, in order to maintain/improve air quality.</p> <p>Creation of green recreational areas with open environments.</p> <p>Construction and maintenance of bicycle and scooter parking stations.</p> <p>Increase access to healthy extracurricular activities</p>	<p>Organizing a campaign/promotion of healthy lifestyles</p>	<p>2028</p> <ul style="list-style-type: none"> Faculty Administration: Overall coordination, planning, and funding of green space initiatives. Construction, installation, and maintenance of green recreational areas. Student Organizations: Collaboration on programming and events to activate the green spaces and engage the campus community. 	<p>HIGH</p> <ul style="list-style-type: none"> University and Faculty Budget: Allocate funds for planning, construction, maintenance, and programming of green recreational areas. Grants and Donations: Seek external funding sources from government agencies, foundations, and private donors to support green space initiatives. Public-Private Partnerships: Collaborate with local businesses, non-profit organizations, and community groups to leverage resources and expertise for green space projects.
		<p>Make an analysis of the operational procedures of the University, with an assessment of the accessibility of people with disabilities</p>	<p>the number of facilities in which accessibility for the disabled has been achieved</p>		

8	Equal approach	Achieve the highest level of accessibility for all members of the community, especially people with disabilities in University buildings, operational procedures and teaching methods	Make an analysis of subjects in the study programs of the University, where it is necessary to adjust the teaching methods Create a plan for the adaptation and adaptation of facilities to achieve accessibility (analysis of the condition of facilities, with determination of priorities, activities, resources, deadlines) Realization of the adaptation plan according to dynamics	the number of operational procedures that are adapted to people with disabilities the number of subjects in which teaching methods are adapted to people with disabilities	2028	Enables the implementation of activities at all Faculties	HIGH	UoM
9	culture of sustainability	Actively engage in formal university initiatives and associations dedicated to sustainable universities	Analysis of available initiatives and associations, with evaluation of the justification of access to some of them	number and name of initiatives and/or Associations in which the University has joined	2030	Enables the implementation of activities at all Faculties	MEDIUM	UoM

The HUB, which was formed at the Faculty of Civil Engineering, will oversee the implementation of the Plan of Climate Actions and Sustainability.

PODGORICA, 20.06.2024.

